

ПРОЦЕС ДЕОФШОРИЗАЦІЇ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ DEOFFSHORIZATION PROCESS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

УДК 339.727.22

<https://doi.org/10.32843/infrastuct42-4>

Гуржій О.Ю.

студентка
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Бондаревська К.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та управління національним
господарством
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Hurzhii Olena

Oles Honchar Dnipro National University
Bondarevska Kseniia
Oles Honchar Dnipro National University

Економічна глобалізація і розширення торговельних зв'язків між країнами послужили причиною формування, а потім активного розвитку офшорних зон. Сьогодні офшорні території займають досить суперечливе місце в системі міжнародних економічних відносин, що спровокувало виникнення тенденції до збільшення регулювання офшорного бізнесу. Контролем діяльності офшорних зон займаються міжнародні організації, серед яких найбільш значущу роль відіграють Міжурядовий орган із боротьби з відмиванням кримінальних капіталів і фінансуваням тероризму – FATF (Financial Action Task Force) і Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Усе більша кількість офшорних зон змушена співпрацювати з міжнародними організаціями, щоб не значитися в «чорних списках» цих організацій. Процес деофшоризації спостерігається в багатьох розвинених країнах, у тому числі і в Україні. У статті висвітлено можливі причини офшоризації української економіки та головні підходи до розроблення механізмів деофшоризації у світовій економіці.

Ключові слова: офшори, офшоризація, деофшоризація, глобалізація, FATF, ОЕСР.

Экономическая глобализация и расширение торговых связей между странами послу-

жили причиной формирования, а затем активного развития офшорных зон. В настоящее время офшорные территории занимают достаточно противоречивое место в системе международных экономических отношений, что спровоцировало возникновение тенденции к увеличению регулирования офшорного бизнеса. Контролированием деятельности офшорных зон занимаются международные организации, среди которых наиболее значимую роль играют Межправительственный орган по борьбе с отмыванием криминальных капиталов и финансированием терроризма – FATF (Financial Action Task Force) и Организация экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). Всё большее количество офшорных зон вынуждено сотрудничать с международными организациями, чтобы не числиться в «чёрных списках» этих организаций. Процесс деофшоризации наблюдается во многих развитых странах, в том числе и в Украине. В статье освещены возможные причины офшоризации украинской экономики и главные подходы к разработке механизмов деофшоризации в мировой экономике.

Ключевые слова: офшоры, офшоризация, деофшоризация, глобализация, FATF, ОЭСР.

Economic globalization and the expansion of trade relations between countries led to the formation, and then the active development of offshore zones. Currently, offshore territories occupy a rather controversial place in the system of international economic relations, which provoked a tendency to increase regulation of offshore business. At present, the struggle against offshore companies has gone far beyond the internal policies of individual states and has acquired a truly global scale. The activities of the offshore zones are controlled by international organizations, among which the FATF and OECD play the most significant roles. A large number of offshore zones are forced to cooperate with international organizations in order not to be on the black lists of these organizations. These measures have a positive effect on the fight against international crime and complicate the conduct of offshore business. Offshore zone requirements for reporting and auditing companies are increasing. National anti-offshore legislation is also being strengthened. Nevertheless, tax incentives provided to business remain, therefore, at this stage, developed states cannot expect capital to return to their economy. In recent years problems of deoffshorization were staticized in view of need of ensuring steady participation of the countries for international capital movement. The article summarizes the approaches of international organizations to the regulation of offshore zones at the present stage. Deoffshorization is observed in many developed countries, including Ukraine. Deoffshorization can be divided into several parts, each of which runs on its own level: the payment of taxes, transparency and accountability. Relevance of the topic is that due to the ongoing economic crisis, the Government, conducting fiscal policy, is trying to create a good investment climate in the country, which is especially important for Ukrainian business. The article highlights possible reasons for offshoring in the Ukrainian economy and the main approaches to development of mechanisms of deoffshoring in the global economy.

Key words: offshore, off-shoring, deoffshoring, globalization, FATF, OECD.

Постановка проблеми. Поняття «деофшоризація» трактується в економічній літературі по-різному. З одного боку, деофшоризація розглядається як боротьба з офшорами або посилення контролю над операціями в офшорних зонах, а з іншого – як полегшення умов для ведення бізнесу та як чинник розвитку національної економіки. При цьому зазначені підходи не суперечать розумінню деофшоризації як проведення державою політики, спрямованої на вдосконалення податкової, законодавчої, правозастосовчої та інформаційної сфер діяльності суб'єктів господарювання з метою зниження втечі капіталу і його повернення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З-поміж наукових робіт, присвячених аналізу процесів офшоризації та деофшоризації міжнародної економіки, заслуговують на увагу наукові праці віт-

чизняних і зарубіжних учених, серед яких: М. Касард, Д. Коссе, О.В. Шереметинська, Н. Мак-Кан, А. Пешко, О.О. Бондаренко, Ю.О. Волкова, Н.В. Ворнавський, М.І. Карлін та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз процесу деофшоризації в умовах глобалізації, визначення наслідків функціонування офшорних зон та причин офшоризації українського бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні процес глобалізації світової економіки чинить значний вплив як на трансформацію механізму функціонування світового господарства, так і на придбання ним якісно нових характеристик розвитку. Водночас різке посилення взаємодії економік більшості країн світу, а також формування глобальних ринків капіталу, праці та послуг, створення і розвиток глобальної інфраструктури

вивели на новий рівень боротьбу за підвищення глобальної конкурентоспроможності національних економік і бізнес-структур, а ще активізували появу нових форм світогосподарської взаємодії.

На тлі реалізації вищевказаних процесів особливої актуальності у світі набуває утворення вільних економічних зон, створення умов для розвитку офшоризації, а також формування стратегій розвитку офшорного бізнесу, орієнтованого передусім на залучення й обслуговування міжнародних потоків капіталу. Феномен явища «офшоризація» сьогодні зосереджує велику кількість уваги серед усієї наукової спільноти. Багато в чому визначення специфіки офшорних зон міститься у понятті «вільна економічна зона», оскільки сучасне наукове співтовариство більшою мірою схильється до трактування поняття «офшор» як територіального утворення (у рамках цілої держави або його адміністративної одиниці), у рамках якого створено особливі сприятливі умови і пільги для суб'єктів, які реєструються на його території та ведуть лише екстериторіальну бізнес-діяльність.

У рамках існуючої світової економічної системи специфіка процесу офшоризації укладена в його розвиток від макrorівня, представленого окремими національними економіками, до мікрорівня бізнес-суб'єктів і далі до мегарівня світової економіки.

На макrorівні це офшорні юрисдикції, які є повноподатковими територіями і не надають пільг незалежно від того, чи веде компанія діяльність на даній території чи ні. Найчастіше до офшорних зон відносять: Австрію, Великобританію, Угорщину, Багамські Острови, Грецію, Данію, Ірландію, Британські Віргінські Острови, Ісландію, Іспанію, Італію, Канаду, Люксембург, Бермудські Острови, Нідерланди, Нову Зеландію, Португалію, Кайманові Острови, Кіпр, Маршаллові Острови, США, Сейшельські Острови, Францію. Фактично до цього переліку входять усі країни, де існує привабливий податковий режим для підприємців. Як правило, офшорні країни виступають проміжною ланкою у схемах використання офшорних зон.

На мікрорівні цей процес описується поняттям «офшорна компанія», місцем реєстрації і діяльності якої є повноподаткова територія. У науковій літературі такі компанії отримали назву «компанія спеціального призначення», або «просектна компанія», яка створюється для певної мети, що дає змогу ефективно управляти фінансовими потоками.

Мегарівень представлений офшорним центром державою або ж його адміністративною одиницею, що надають фінансові послуги нерезидентам у розмірі, що значно перевищує фінансовий сектор їхньої власної економіки.

Нині актуальність розвитку офшорингу забезпечується низкою сучасних тенденцій:

- підвищенням забезпеченості світової економіки капіталом;

- прискоренням обороту фінансових активів у міжнародному масштабі, їх більш ефективним використанням;

- зниженням ризиків шляхом переміщення капіталу в економічно стабільні та безпечні країни.

Однак в даному разі розвиток офшорингу призводить до низки негативних наслідків:

- підриває ефективність податкових баз країн, резиденти яких користуються цими послугами;

- зростання передумов відмивання в офшорах нелегальних доходів і фінансування тероризму в умовах фінансової анонімності;

- неконтрольованість потоків «гарячих грошей», дестабілізуючих глобальну фінансову систему.

Варто все ж зазначити, що використання офшорних податкових схем дуже вигідно для платників податків.

При цьому з погляду держави можна виділити основні негативні наслідки застосування таких схем, окрім зниження рівня податкових надходжень:

- господарюючі суб'єкти істотно знижують свої податкові витрати й отримують необґрунтовану конкурентну перевагу;

- поступова монополізація ринку підриває стабільність та ефективність функціонування конкурентного середовища;

- дестабілізація інвестиційного клімату.

Варто зазначити, що національна політика щодо офшорів багато в чому залежить від балансу витрат і вигід для кожної конкретної країни, від того, як вирішуються протиріччя між інтересами держави й бізнесу. У цьому сенсі показовим є японський досвід. Японське законодавство розглядає офшори не як засіб оптимізації податків, а як операційну базу для обслуговування закордонної мережі й іноземних клієнтів, випуску цінних паперів, покупки активів, злиття і поглинання, організації аутсорсингу, а також для валютних операцій за кордоном.

Міжнародно-правове регулювання офшорного бізнесу зосереджено переважно в діяльності двох організацій – Групи розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (англ. Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF) та Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Членами FATF є всі розвинені й найбільші країни, що розвиваються (Китай, Індія, Бразилія, Аргентина, Мексика). Вона займається розробленням заходів щодо формування у кожній країні режиму протидії легалізації незаконно отриманих доходів. Рекомендації FATF спрямовані на:

- вдосконалення правової системи в країні;

- підвищення ролі фінансових і кредитних установ у боротьбі з відмиванням грошей;

- активізацію міжнародного співробітництва в галузі запобігання відмиванню капіталів.

Окрім того, FATF відповідно до критерію ризику розроблено два списки держав – «чорний» і «темно-

сірий». Ці держави відхиляються від застосування контрзаходів для захисту світової фінансової системи від ризиків відмивання грошей.

Конкретні рекомендації FATF стосуються посилення ідентифікації власників офшорних компаній (наприклад, забороняється випуск акцій на пред'явника, а також передбачається обов'язкове розкриття інформації про власника компанії). Крім того, закордонні банки мають право заарештувати кошти на рахунках офшорної компанії за найменшої підозри в незаконній діяльності. Примітно, наприклад, що в доповіді FATF «Про типові способи відмивання грошей» «сірий» імпорт був виділений у категорію інструментів відмивання грошей.

FATF були розроблені 40 рекомендацій у сфері злочинного відмивання грошей і фінансування тероризму, які переглядаються раз на п'ять років і, по суті, є ключовим інструментом діяльності організації. Зазначені рекомендації являють собою набір правових і організаційних заходів, спрямованих на формування національних (країнових) режимів протидії офшорам. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1617 від 2005 р. встановила ці заходи обов'язковими для виконання країнами – членами ООН.

Разом із тим зазначених вище рекомендацій у протидії офшоризації недостатньо. До ефективних механізмів деофшоризації слід віднести заходи, що розробляються ОЕСР. Так, у 2013 р. нею був підготовлений звіт «Про розмивання бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування» (англ. – BEPS). У звіті запропоновано глобальну дорожню карту, що дає змогу країнам отримувати належні їм доходи від оподаткування, сприятиме більшій прозорості та поліпшенню обміну інформацією, неможливості штучного переведення прибутку в низькоподаткові юрисдикції, більшої передбачуваності та впевненості бізнесу. Даний проєкт виник унаслідок стурбованості податкових органів країн надходженнями в бюджет унаслідок політики компаній, яка спрямована на розмивання бази оподаткування і відведення прибутку в офшорні юрисдикції. Крім того, фундаментальною причиною розроблення даного проєкту стало запізнення існуючого розподілу прав на оподаткування між країнами за змінами в діловому середовищі з урахуванням глобалі-

зації бізнесу та зростанням ролі інтелектуальної власності у створенні вартості. Проєкт отримав підтримку з боку «Великої двадцятки» та інших держав. У звіті методики BEPS підтверджено емпірично, розглянуто основні принципи оподаткування і передумови розмивання бази оподаткування. Відзначається, що розвиток цифрової економіки є бар'єром здійснення прав держави на оподаткування, а також описано низку методів протидії ухиленню від сплати податків.

Заходи, пропоновані ОЕСР, діляться на такі групи:

- заходи з питань оподаткування компаній цифрового сектору;

- заходи, спрямовані на досягнення узгодженості на міжнародному рівні з питань корпоративного оподаткування, усунення відмінностей в оподаткуванні гібридних інструментів, посилення правил щодо «контрольованих іноземних компаній», обмеження розмивання бази оподаткування на основі вирахування процентних витрат і витрат по інших інструментах фінансування;

- заходи, спрямовані на відновлення переваг міжнародних стандартів, у тому числі проти зловживання застосуванням угод про уникнення подвійного оподаткування, проти штучного уникнення статусу постійного представництва;

- заходи щодо забезпечення відповідності порядку ціноутворення та порядку створення вартості;

- заходи, спрямовані на забезпечення транспарентності.

Офшорні юрисдикції, або офшорні зони, класифікуються за різними ознаками, але окремої уваги заслуговують класифікації, складені FATF і ОЕСР (таблиця 1).

У ОЕСР і FATF немає повноважень впливати на внутрішні ринки незалежних держав, проте їхні рекомендації спрямовані на протидію зростанню числа офшорних зон і скорочення масштабу впливу капіталу в ці зони. Політика цих організацій адресована безпосередньо офшорам і рекомендує їм усунути недоліки податкового та валютного законодавства, що дає змогу функціонувати на їхніх територіях офшорним компаніям.

Окрім ОЕСР і FATF, на регіональному та міжнародному рівнях проблемами деофшоризації

Таблиця 1

Класифікація офшорних юрисдикцій FATF і ОЕСР

Організація	«Чорний список»	«Темно-сірий список»	«Білий список»
FATF	Країни, що не співпрацюють із FATF з питань боротьби з відмиванням грошей і протидії тероризму: Іран, Північна Корея.	Юрисдикції зі стратегічними недоліками у цій сфері, що зробили недостатній прогрес: М'янма.	Країни, що усувають недоліки у сфері протидії тероризму і відмивання грошей.
ОЕСР	Країни, що не прийняли податкові стандарти на 2016 р.: Коста-Ріка, Лабуан, Уругвай, Філіппіни.	Юрисдикції, які взяли на себе зобов'язання з упровадження податкових стандартів, але ще не реалізували їх: Науру і Ніуе.	Юрисдикції, де достатньою мірою були впроваджені податкові стандарти міжнародного рівня.

Джерело: розроблено авторами

так чи інакше займаються такі організації: Інтерпол – міжнародна організація, що займається розслідуваннями міжнародних економічних злочинів і боротьбою з відмиванням грошей; Організація країн ЄС із боротьби з комерційною злочинністю (СССУ); Офшорна група з банківського контролю; Міжнародна організація контролю у сфері обігу цінних паперів; Бернський клуб, що включає представників правоохоронних органів деяких західно-європейських країн, та ін.

У цілому міжнародними організаціями сьогодні приймаються такі конкретні заходи протидії офшорам: підвищення відкритості та прозорості в офшорах для компаній-нерезидентів, зниження ступеня конфіденційності операцій, що проводяться, введення додаткових норм валютного контролю над цими операціями. Тепер деякі країни – «некласичні офшори» повинні повідомляти органам зацікавлених країн про «підозрілі» транзакції (наприклад, постійно переводяться однаково великі суми без указівки їх реальних одержувачів і причин такої операції). Однак якщо йдеться про переводи незаконних (злочинно отриманих) коштів, досить проблематично встановити даний факт без наявності судового рішення про розкриття даних. Принцип банківської таємниці наділяє бенефіціарів правом приховувати всі вибуття і надходження, однак за законодавством деяких країн (Швейцарії) якщо транзакція буде визнана підозрілою, банк має повідомляти про них відповідні органи або уряд країни – експортера капіталу.

Слід указати, що в низці країн був накопичений певний досвід деофшоризації економіки. Зокрема, можна виділити концепцію CFC (Controlled Foreign Companies – Контроль над іноземними компаніями). Законодавство щодо контрольованих іноземних компаній було спрямоване саме на запобігання ухиленню від сплати податків за допомогою офшорних компаній. Суть концепції полягає у тому, що дохід зарубіжної компанії, яка контр-

олюється резидентами даної країни, для цілей оподаткування зараховується в дохід резидентів, тому пряме використання офшорних компаній для акумулювання зарубіжних доходів не дає власникам цих компаній законної можливості уникнення від оподаткування цих доходів за місцем проживання. Найуспішніше щодо законодавства про іноземні компанії просунулися США, де в Податковому кодексі з 1962 р. існує спеціальний підрозділ.

На наднаціональному рівні ЄС антиофшорне регулювання базується на прийнятому в 2004 р. «Повідомленні щодо протидії та боротьби з фінансовими та корпоративними зловживаннями» (Communication on preventing and combating financial and corporate malpractice), яке передбачає активізацію інформаційного обміну між країнами про оподаткування підприємств, а також проведення узгодженої політики між членами ЄС щодо офшорних зон. Окрім цього, на Кіпрі, одній із найбільш відомих офшорних зон, у рамках економічної і валютно-фінансової інтеграції проводяться заходи, спрямовані на зближення його фінансової системи з іншими країнами ЄС. Це, зокрема, виразилося в уніфікації ставки податку на прибуток для офшорних і національних компаній, що раніше вирізнялася у п'ять разів, а також у диференціації резидентів і нерезидентів за принципом місця знаходження керівного органу і контролю компанією.

Законодавча архітектура офшорних юрисдикцій формувалася для задоволення потенційних інвесторів, тобто моделювалася «під попит» (таблиця 2). Причини популярності офшорних зон можна розкласти за їхніми ключовими характеристиками. Основною причиною відходу бізнесу в офшори з розвинених держав є високі податки. Що стосується країн, що розвиваються, у тому числі України, тут діють дещо інші механізми. Крім усього іншого, вони залежать від ситуації кожного конкретного платника податків та його мотивацій. Це призводить до необхідності виділити сім

Таблиця 2

Провідні країни світу за обсягом незаконного вивезення капіталу в 2011–2015 рр., млрд дол. США

№ з/п	Країна	2011	2012	2013	2014	2015
1	Китай	138,9	172,4	133,8	223,8	258,6
2	Росія	125,1	136,6	182,5	129,5	120,3
3	Мексика	38,4	67,5	63,3	73,7	77,6
4	Індія	29,2	70,3	85,6	92,9	83,0
5	Малайзія	34,4	62,2	50,2	47,8	48,3
6	Бразилія	22,1	30,8	31,1	32,7	28,2
7	ПАР	29,6	24,6	23,0	26,1	17,4
8	Таїланд	14,7	24,1	27,4	31,3	33,0
9	Індонезія	20,5	14,6	18,3	19,2	14,6
10	Нігерія	26,4	19,4	18,3	5,0	26,7
Разом		479,3	622,4	634,5	682,1	707,8
Разом, % від сукупного нелегального вивозу капіталу в світі		64,2	68,7	63,0	65,8	64,9

Джерело: розроблено авторами за даними [12]

можливих причин такого кроку українського бізнесу в офшори:

- прагнення знизити податкові та інші платежі до бюджету. Офшорні зони, як правило, пропонують або нульову, або дуже низьку ставку оподаткування. Це допомагає значно знизити витрати в конкурентній боротьбі й отримувати збільшений прибуток;

- за низькоякісного інституційного середовища в домашній економіці офшорна юрисдикція видається більш привабливою для інвесторів. Як правило, офшорні юрисдикції використовують англійське право, яке має у своєму розпорядженні механізми для більш якісного захисту прав власників, зокрема міноритарних інвесторів. Також офшор відрізняється більш низьким рівнем ризику втрати капіталу;

- макроекономічна і геополітична стабільність, а також передбачуваність податкової політики – елементи привабливого інвестиційного клімату офшорних зон;

- велика кількість компаній реєструється в офшорних зонах із метою полегшеної інтеграції в міжнародний бізнес, виходу на глобальні ринки за допомогою IPO;

- мінімізація трансакційних витрат і витрат на контроль: прагнення підприємця полегшити процес організації та ведення бізнесу;

- негативною специфікою країн, що розвиваються (до яких належить і Україна), виступає високий рівень корупції, тому намір легалізувати відмиті гроші (корупційні гроші) здебільшого є основним. Це доповнюється наміром приховати доходи, отримані незаконним шляхом, а також фінансувати кримінальну діяльність. Офшори дають змогу це робити шляхом надання повної анонімності проведення операцій;

- офшоризація компанії як шанс вижити на ринку шляхом скорочення податкових та інших витрат (ухилення від оподаткування – не основна мета).

Таким чином, можна виділити основні соціально-економічні наслідки інтенсивної офшоризації в Україні:

- скорочення податкових доходів бюджету;
- потужний відтік капіталу;
- контроль над українськими стратегічно важливими компаніями знаходиться у іноземних державах.

Дані наслідки здатні спричинити низку інших негативних ефектів, серед яких – підрив національної та економічної безпеки, підрив макроекономічної й соціальної стабільності, дефіцит держбюджету.

Отже, сьогодні проблематика застосування офшорів українськими компаніями вимагає серйозної уваги та активних дій із боку держави. І, незважаючи на негативну репутацію офшорного бізнесу, існує цілий комплекс заходів, здатних поліпшити ситуацію і сформувати цивілізований

підхід до використання офшорів як метод міжнародного податкового планування.

Необхідно поліпшувати внутрішній інвестиційний клімат. На основі такого підходу вирішується не тільки проблема офшорів, а й безліч інших завдань: модернізація економіки, прискорення економічного зростання, скорочення темпів інфляції, збільшення припливу прямих іноземних інвестицій, підтримка соціальної стабільності.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, офшоризація – процес планетарного масштабу, який характеризується збільшенням потоків товарів, послуг, капіталів, інформації, робочої сили через національні кордони, що призводить до взаємопроникнення як окремих національних ринків, так і економік у цілому, й є найважливішою тенденцією сучасної світової економіки, протистояти якій самостійно на даному етапі розвитку не здатна жодна держава.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баула О., Сачук А. Особливості еволюції офшорних зон в умовах глобалізації економіки. *Економіст*. 2012. № 1. С. 16–18.
2. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. Міжнародні фінанси : навчальний посібник. Київ : Центр учб. л-ри, 2011. 288 с.
3. Баймуратов М.О., Зоріна О.І. Офшорні зони у сучасному всесвіті: питання теорії та практики. Одеса : Фенікс, 2010. 174 с.
4. Крикуненко К.В. Глобалізація фінансового капіталу та роль офшорних зон у міжнародному русі капіталу. *Вісник Донецького Національного університету. Серія «Економіка і право»*. 2009. Вип. 1. С. 443–448.
5. Москаленко Н.В. Проблеми, зумовлені функціонуванням офшорних юрисдикцій, та шляхи їх розв'язання. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 10. С. 117–121.
6. Шереметинська О.В. Вплив офшорних зон на економіку України. *Економічний простір*. 2016. № 105. С. 58–66.
7. Кобзар Т.С. Сучасний погляд на значення офшорних зон в світі і Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 161–163.
8. Манзюк О.О. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013. № 2(15). С. 172–178.
9. Хейфец Б.А. Антиофшорное наступление мирового сообщества. *Финансы*. 2010. № 2. С. 12–17.
10. Голомша М. Організація боротьби з відмиванням тіньових капіталів: міжнародний досвід. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 85–90.
11. Харчук О.О., Коритнік С.А. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 6. Т. 3. С. 157–160.
12. Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2006-2015. *Global Financial Integrity*. 2019. 51 p.

REFERENCES:

1. O. Baula, A. Sachuk (2012) Osoblyvosti evoliutsii ofshornykh zon v umovakh hlobalizatsii ekonomiky [Features of the evolution of offshore zones in the context of globalization of the economy]. *Ekonomist*. vol. 1., pp. 16–18.
2. Yu.H. Kozak, N.S. Lohvinova, M.I. Baranovska (2011) *Mizhnarodni finansy : navch. posib.* [International Finance: Tutorial]. Kyiv: Center for Educational Literature, pp. 288
3. M.O. Baimuratov, O.I. Zorina (2010) Ofshorni zony u suchasnomu vsesviti: pytannia teorii ta praktyky [Offshore zones in the modern world: issues of theory and practice]. Odesa: Feniks, pp. 174
4. Krykunenko K.V. (2009) Hlobalizatsiia finansovoho kapitalu ta rol ofshornykh zon u mizhnarodnomu rusi kapitalu [Globalization of financial capital and the role of offshore zones in the international movement of capital]. *Bulletin of Donetsk National University. Seriya: Ekonomika i pravo*. vol. 1. pp. 443–448.
5. Moskalenko N.V. (2009) Problemy, zumovleni funktsionuvanniam ofshornykh yurysdyksii, ta shliakhy yikh rozviazannia [Problems caused by the functioning of offshore jurisdictions and ways of solving them]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 10, pp. 117–121.
6. Sheremetynska O.V. (2016) Vplyv ofshornykh zon na ekonomiku Ukrainy [Impact of offshore zones on the economy of Ukraine]. *Ekonomichniy prostir*, no. 105. pp. 58–66.
7. Kobzar T.S. (2017) Suchasnyi pohliad na znachennia ofshornykh zon v sviti i Ukraini [A modern look at the importance of offshore zones in the world and Ukraine]. *Porivnialno-analitychne pravo*, no. 4, pp. 161–163.
8. Manziuk O.O. (2013) Nehatyvni naslidky diialnosti ofshornykh zon ta shliakhy yikh podolannia v Ukraini [Negative consequences of the activities of offshore zones and ways to overcome them in Ukraine]. *Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, no. 2(15), pp. 172–178.
9. Kheifets B.A. (2010) Antyoffshornoe nastuplenye myrovoho soobshchestva [Anti-offshore offensive of the world community]. *Fynans*, no. 2, pp. 12–17.
10. Holomsha M. (2015) Orhanizatsiia borotby z vidmyvanniam tinovykh kapitaliv: mizhnarodnyi dosvid [Organization of the fight against the laundering of shadow capital: international experience]. *Visnyk natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, no. 1, pp. 85–90.
11. Kharchuk O.O., Korytnik S.A. (2016) Nehatyvni naslidky diialnosti ofshornykh zon ta shliakhy yikh podolannia v Ukraini [Negative consequences of the activities of offshore zones and ways to overcome them in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal*, no. 6, pp. 157–160.
12. Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2006–2015. – *Global Financial Integrity*, (2019) pp. 51